

ÅRSMELDING
2019

Frostatingsseglet er tolket på to måter

Den ene er at det viser kong Magnus Lagabøte mens han sitter på tronen og mottar den nye Frostatingslova fra lagmannen for Frostatinget. Tingbøndene står til venstre for kongen, kongen i midten med kronen på hodet og septeret i hånden, og med den norske løven under føttene.

En annen tolking er at Magnus Lagabøte på Frostatinget på St. Hans dag i 1274 overleverer lagmannen den nye Landslov.

Relieff på forsiden:

Ett av de 12 relieffene på inngangsdørene til Trondheim tinghus. Relieffene har motiver fra forskjellige deler av samfunnslivet.

Innhold

Innledning	4
Førstelagmannen har ordet	6
Organisasjonen og medarbeidere	8
Den dømmende virksomheten	12
Aktuelt: 2019: Noen saker fra året som gikk	18
Femunden-saken	21
Velkommen til nye – og takk til avgåtte medarbeidere	23
Trondheim tinghus gjennom ca åtti år	24
Sikkerhet og service: Årsberetning	28
Faguttrykk – ordliste	30

Ratatosk var norrøn mytologis svar på e-post

Ratatosk (Ratatoskr) er i norrøn mytologi et ekorn som levde i verdenstreet Yggdrasil. Ratatosk sprang som budbringer mellom toppen og rota av treet. Han var budbringer mellom verdenene. Han snakket med alle, fra æsene til nornene.

Innledning

Frostating lagmannsrett er en av landets seks lagmannsretter. Lagdømmet omfatter fylkene Trøndelag og Møre og Romsdal. I embetskretsen var det pr. 1. oktober 2019 i alt 731 668 innbyggere, fordelt med 466 128 i Trøndelag og 265 540 i Møre og Romsdal. Lagdømmet har tre lagsogn: Trøndelag nord, Trøndelag sør og Møre og Romsdal lagsogn.

Domstolen har sitt hovedsete i Trondheim tinghus, hvor også Sør-Trøndelag tingrett har sine lokaler. Ankeforhandlinger i saker fra lagsognene i Trøndelag holdes her og inntil 1. juli i Erling Skakkes gate 60, hvor vi også disponerte en rettsal. Ankeforhandlinger i saker fra Møre og Romsdal lagsogn gjennomføres normalt i Kristiansund, Ålesund og Molde hvor lagmannsretten har egne rettsaler i sambruk med de lokale tingrettene. Ankeforhandling kan også holdes andre steder når praktiske hensyn, særlig befarings, tilsier det.

Lagmannsretten er anke-domstol for tilsammen 8 tingretter:

- Namdal tingrett, Namsos
- Inn-Trøndelag tingrett, Steinkjer
- Sør-Trøndelag tingrett, Trondheim
- Fosen tingrett, Brekstad
- Nordmøre tingrett, Kristiansund
- Romsdal tingrett, Molde
- Sunnmøre tingrett, Ålesund
- Søre Sunnmøre tingrett, Volda

Her i Erling Skakkes gate 60 disponerte lagmannsretten frem til 1. juli 2019 en rettssal - den gamle lagmannsrettsalen - med tilhørende fasiliteter. Foto: Lars Magnus Bergh

Lagmannsretten er dessuten ankesdomstol for følgende jordskifteretter:

- Nord-Trøndelag jordskifterett, Steinkjer
- Sør-Trøndelag jordskifterett, Trondheim
- Nordmøre jordskifterett, Surnadal
- Romsdal jordskifterett, Molde
- Sunnmøre jordskifterett, Ørsta

Lagmannsrettene er også førsteinstans for overprøving av Trygderettens avgjørelser. Trondheim tinghus ble totalrenovert tidlig på 1990-tallet og det ble gjort betydelig ombygging i 2002-2003. Det er sambruk med tingretten om møterom og de store rettssalene. En ytterligere ombygging, for en mer rasjonell arealutnyttelse, bedre publikumsservice og større krav til sikkerhet og beredskap, er påkrevet, men fortsatt ikke påbegynt. Ledig kapasitet i første etasje er inntil videre utnyttet til møterom og rettssaler.

Alle våre rettssaler i Trondheim tinghus og i Ålesund, Molde og Kristiansund er tilrettelagt for digitale saker.

Trondheim tinghus har trådløst gjestenett til bruk for advokater, journalister og andre besøkende. Dette er også tilgjengelig i tinghusene i Ålesund, Molde og Kristiansund.

Domstolloven har bestemmelse om at saker som hovedregel skal behandles der de har sitt utspring. Vi har følgelig rettssteder/saler i Ålesund, Kristiansund og Molde. Dette medfører betydelige reiseutgifter, som den største driftskostnaden ut over lønn. Grunnet gjentatte årlige økonomiske innstramminger (særlig ABE-reformen), er reisebudsjettet langt fra tilstrekkelig til å dekke behovet. Vi forøker å bøte på dette, blant annet ved å flytte saker fra Møre og Romsdal lagsogn inn til Trondheim.

Over domstolens regnskap ble det i 2019 utenom budsjett utbetalt totalt ca. 14,4 mill. kroner i forbindelse med straffesaksavviklingen.

Tilsvarende tall for 2018 var ca. 15,3 mill. kroner. Av beløpet utgjør ca. 11,2 mill. kroner godtgjørelse og reiseutgifter til forsvarere og bistandsadvokater. Det resterende dekker godtgjørelse og reiseutgifter til sakkyndige, meddommere, tolker og vitner.

I sivile saker hvor én eller begge parter har fått innvilget fri rettshjelp, ble det utbetalt totalt ca. 4,4 mill. kroner til dekning av salær mv til oppnevnte prosessfullmektiger, tolker, meddommere og sakkyndige m.m. Det er særlig i barne- og familiesaker det kan være aktuelt å innvilge fri rettshjelp.

Ankegebyret i 2019 var 27 600 kroner for én rettsdag med en moderat økning etter antall rettsdager. Noen sakgrupper, f.eks. familiesaker, er fritatt for gebyr.

Påske i lagmannsretten. Foto: Linda S. Johannessen

Førstelagmann
Sven-Jørgen Lindsetmo

Førstelagmannen har ordet: Domstolene under press

Når vi nå forlater 2019 er det NAV-skandalen som fremdeles preger media. En rekke enkeltpersoner har urettmessig blitt domfelt for overtredelse av vår trygdelovgivning. Våre internrettslige regler har ikke vært avstemt med EØS-lovgivningen, og domfellelsene for trygdesvindler har vært uriktige. Uskyldige mennesker har blitt straffedømt for noe som ikke har vært straffbart.

Saken fremstår som et mareritt for rettsstaten, og diskusjonene omkring ansvaret for misæren er i full gang. For domstolene er dette selvsagt en særdeles uheldig sak, det er selve skrekksenarioet som åpenbarer seg – at norske domstoler har domfelt en rekke personer – det er tale om over 70 saker – med urette. Verre kan det ikke bli.

Det er åpenbart at saken vil kunne gå ut over allmennhetens tillit til domstolene. En tillit vi må arbeide for å gjenreise. Det må ryddes opp. Det må på plass rutiner og kvalitetssikring hos alle aktører, som gjør at dette ikke kan gjenta seg. Vi i domstolene må også se på våre rutiner og arbeidsformer for å bidra til dette.

Domstolene har over år nå levd med innsparinger og nedbemanninger. I Frostating lagmannsrett har vi i 2019 for alvor blitt rammet av dette. Vi har ikke den bemanning som skal til for å holde tritt med saksinngangen, med den følge at restansene og saksbehandlingstidene øker. Selv om vi gjør grep for å effektivisere driften

gjennom digitalisering og andre tiltak, er det ikke nok. Vi ser at andre faktorer spiller større rolle – sakene blir flere, lengre og mer komplekse, og vi bruker lengre tid på sakene enn før. Vi opplever en dramatisk forverring av våre saksavviklingstall fra 2018 til 2019, selv om dommerne sitter mer i retten enn før.

Jeg skal vokte meg for å gjøre et billig politisk poeng ut av NAV-skandalen, og påstå at den skyldes mangel på ressurser i domstolene. Men jeg må innrømme at det er lett å tenke slik, at dette i alle fall er en del av årsaksbildet. Når vi dommere er presset på tid, sakene står i kø, og vi haster fra den ene saken til den andre i et jag for å holde tritt med saksinngangen, får vi da tid til å gå inn i sakens rettslige spørsmål med den grundighet som saken krever og fortjener? Jeg kan dessverre ikke svare et ubetinget ja på det.

Det er en del av virkeligheten i domstolene, dessverre, at vi dommere – i alle fall en og annen gang – kan ha en følelse av at vi kunne ha gjort en

” Vi har ikke den bemanning som skal til for å holde tritt med saksinngangen.

enda grundigere jobb. Målet blir «godt nok», og det kan vel forsvares i de fleste saker. Men ikke i alle, og det øker faren for feilgrep.

Riksrevisjonens rapport viser med all tydelighet at domstolene sliter med saksavviklingen, at vi ikke når de krav til saksbehandlingstider som Stortinget har satt. Rapporten følges nå opp, og det er mitt håp at rapporten – og NAV-skandalen – for alvor kan åpne politikernes øyne for viktigheten av at domstolene gis budsjetter som sikrer forsvarlig og god drift. I kroner og øre er det tale om småpenger – relativt sett. For Norge som rettsstat er det tale om en verdi som ikke kan måles i kroner og øre.

Korridor med dommerkontorer i Trondheim tinghus. Foto: Kari Lynne

Organisasjonen og medarbeidere

Domstolen er i 2019 ledet av førstelagmann Sven-Jørgen Lindsetmo, lagmann Kari Lynne, lagmann Hilde Vibeke Enger og administrasjonssjef Lars Kirksæther.

Førstelagmannen er lagmannsrettens administrative leder, og har det overordnede ansvar for alle sider ved lagmannsrettens drift. Lagmann Kari Lynne er tillagt et særlig ansvar for behandlingen av sivile saker og lagmann Hilde Vibeke Enger tilsvarende ansvar for behandlingen av straffesaker.

Domstolen har i tillegg til ledergruppen 15 faste lagdommere, en jordskiftelagdommer, en jordskifteutreder og 10 saksbehandlere.

Lagmannsretten har en moderat spesialisering i form av at overskjønn behandles av spesielt utvalgt dommer (overskjønnsbestyrer), for tiden lagmann Kari Lynne. Jordskiftelagdommeren er selvsagt også spesialist innen sitt fagområde. En egen gruppe dommere gjennomfører de aller fleste rettsmeklingene. Vi har også faggrupper innen henholdsvis sivilprosess og straffeprosess.

Frostating lagmannsrett i desember 2019. Foto: Klipp og Lim

Oversikt over lagmannsrettens medarbeidere i 2019

Ledergruppe

FØRSTELAGMANN

SVEN-JØRGEN LINDSETMO

f. 1960 i Levanger, cand. jur. 1988, utnevnt lagdommer 2008, første-lagmann fra 2014.

Konstituert dommer i Høyesterett januar – juni 2019. Lovrådgiver i Justisdepartementets lovavdeling, dommerfullmektig ved Stjør og Verdal tingrett, advokat i eget firma i Steinkjer. Ingen verv i 2019.

LAGMANN

KARI LYNNE

f. 1956 i Ski, cand.jur. 1981, utnevnt lagdommer 2002, lagmann fra 2010. Konsulent i Handels- og skipsfartsdepartementet, politi-inspektør/påtaleleder ved Trondheim politidistrikt, dommerfullmektig hos Byfogden i Trondheim, statsadvokat i Trondheim, kst. sorenskriver i Orkdal, tingrettsdommer i (gamle) Sør-Trøndelag tingrett. Ingen verv i 2019.

LAGMANN

HILDE VIBEKE ENGER

f. 1970 i Oslo, cand.jur. 1996, utnevnt lagdommer 2014, lagmann fra 2018. Politijurist ved Ringerike og Sør-Trøndelag politidistrikt, dommerfullmektig i Levanger, statsadvokat i Trondheim, seniorrådgiver i Domstoladministrasjonen, fylkesnemndsleder i Trøndelag. Konstituert lagmann fra 1. juni 2017.

Verv 2019: Medlem av Nidaros bispedømmes fagetske personalråd

ADMINISTRASJONSSJEF

LARS KIRKSÆTHER

f. 1967 i Trondheim. Administrasjonssjef fra 2013. Ingen verv i 2019.

Dommere

LAGDOMMER

MATS STENSRUD

f. 1950 i Trondheim, cand.jur. 1977, utnevnt 1989. Vit.ass. ved Institutt for privatrett ved Universitetet i Oslo, førstekonsulent i Justisdepartementets lovavdeling, leder for juridisk avdeling i Forretningsbanken AS, dommerfullmektig i Midt-Trøndelag, advokat i eget firma i Trondheim.

Verv 2019:

- Medlem av fagutvalget for sivilprosess, Juristenes Utdannings-senter

LAGDOMMER

RANDI GRØNDALEN

f. 1952 i Åmot i Østerdalen, oppvokst i Løten, cand.jur. 1979, utnevnt 1989. Konsulent i Miljø-verndepartementet, dommerfullmektig hos byfogden i Trondheim, advokat i Forretningsbanken AS. Ingen verv i 2019.

LAGDOMMER

ARVE ROSVOLD ALVER

f. 1951 i Stjørdal, cand.jur. 1976, utnevnt 2000. Dommerfullmektig i Lofoten, leder for juridisk avdeling Forretningsbanken AS og Fokus Bank AS region nord. Advokatvirksomhet i Bergen, Stjørdal og Trondheim. Møterett for Høyesterett fra 1994. Ingen verv i 2019.

LAGDOMMER

DAG BRATHOLE

f. 1951 i Haugesund, cand.jur. 1977, utnevnt i 2000. Konsulent i Justisdepartementet, dommerfullmektig ved Nordmøre herredsrett, advokat i Kreditkassen, advokat i eget firma i Kristiansund. Inter-nasjonal juridisk rådgiver i NORLAG i 2007–2008 og i NORLAM 2010–2012, inter-nasjonal dommer i Kosovo 2013–2014. Internasjonal juridisk rådgiver for NORLAU i Ukraina i 2016. Ingen verv i 2019.

LAGDOMMER

ARNE K. UGGERUD

f. 1957 i Lærdal, cand.jur. 1984, utnevnt lagdommer 2001. Saksbehandler i Justisdepartementet, dommerfullmektig i Sør Østerdal, politijurist ved Ut trøndelag politikammer, advokatfullmektig i Oslo, statsadvokat i Trondheim. Ingen verv i 2019.

LAGDOMMER

IVAR SØLBERG

f. 1956 i Ålesund, cand. jur. 1984, utnevnt 2004. Konsulent i Justisdepartementet, politi-fullmektig i Østerdal og Hamar politidistrikter, dommerfullmektig i SørHedmark, førstekonsulent hos fylkesmannen i Hedmark, advokat i eget firma i Ålesund.

Verv 2019:

- Leder av Domsutvalget for Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komite.

LAGDOMMER**MARIT FORSNES**

f. 1968 i Kristiansund, cand. jur. 1995, utnevnt 2010. Dommerfullmektig hos byfogden i Trondheim og i Midt-Trøndelag tingrett. Advokat i forskjellige firma i Trondheim.

Verv 2019:

- Nestleder i Domsutvalget til Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komité.
- Varamedlem i Innstillingsrådet for dommere.

LAGDOMMER**BJØRN O. BERG**

f. 1969 i Levanger, cand.jur. 1996, dr. juris 2004, utnevnt 2014, Vit.ass. Institutt for Offentlig rett ved UiO, førstekonsulent Fylkesmannen i Nord-Trøndelag, universitetsstipendiat Universitetet i Oslo, utvalgssekretær Stortinget, advokat i Trondheim, tingrettsdommer/kst. nestleder i Sør-Trøndelag tingrett.

Verv 2019:

- Medlem av Klagenemnda for offentligeanskaffelser (KOFA).

LAGDOMMER**SISSEL FINSTAD**

f. 1966 i Steinkjer, cand.jur. 1994, utnevnt 2013. Utvalgs sekretær i Helse og Sosialdepartementet, rådgiver i Justisdepartementets polaravdeling, seniorrådgiver og konstituert assisterende sysselmann på Svalbard, dommerfullmektig ved NordTroms tingrett. Konstituert lagdommer i Hålogaland lagmannsrett 2008, lagdommer i Hålogaland lagmannsrett 2010. Ingen verv i 2019.

LAGDOMMER**ERLEND MALVIK MOEN**

f. 1967, cand.jur. 1994, utnevnt 2014. Konsulent i Kommunal og arbeidsdepartementet og Justisdepartementet, dommerfullmektig ved Senja tingrett og Oslo tingrett, advokat i flere firma i Trondheim, politijurist i hhv.

Sør-Trøndelag og Nord-Trøndelag politidistrikt, tingrettsdommer ved Nordmøre tingrett. Ingen verv i 2019.

LAGDOMMER**OLAV MAGNUS HOHLE**

f. 1962 i Oslo, cand.jur. 1989, utnevnt i 2015. Førstekonsulent i Statens forurensningstilsyn, dommerfullmektig hos Byfogden i Trondheim og Gauldal sorenskriverembete, advokat i eget firma i Trondheim, konstituert lagdommer, tingrettsdommer i Sør-Trøndelag tingrett. Ingen verv i 2019.

JORDSKIFTELAGDOMMER**MAGNE REITEN**

f. 1961 i Midsund, jordskifte-kandidat (NLH) i 1987, utnevnt i 2015. Stipendiat ved institutt for jordskifte, NLH, jordskiftedommer Romsdal jordskifterett, utredningsleder Landbruksdepartementet, jordskifteoverrettsleder Frostating jordskifteoverrett.

Verv 2019:

Sensor, NMBU-Ås

LAGDOMMER**RAGNHILD RYSSDAL VADA**

f. 1961 i Steinkjer, cand.jur 1988, dr. juris 2007, utnevnt i 2016. Konsulent i Sosialdepartementet, kontorsjef hos Fylkeslegen i Nord-Trøndelag, førsteamanuensis ved Høgskolen i Nord-Trøndelag, gjesteforsker ved EUI, Firenze og UCLA Los Angeles, tingrettsdommer ved Inntrøndelag tingrett. Ingen verv i 2019.

LAGDOMMER**KJERSTI RISEM-JOHANSEN**

f. 1971 i Trondheim, cand.jur 1997, utnevnt 2016. Vit.ass. Institutt for Offentlig rett ved UiO, advokatfullmektig i Oslo, dommerfullmektig i Sør-Trøndelag tingrett, advokat/partner i Trondheim. Ingen verv i 2019.

LAGDOMMER**ANNIKEN MELLEGAARD DOUGLASS**

f. 1975 i Trondheim, cand.jur 2005, utnevnt 2018. Advokat i eget firma i Trondheim, advokat på verv i Spesialenheten for politisaker, konstituert lagdommer i Frostating lagmannsrett. Ingen verv i 2019.

LAGDOMMER**TORMOD ANDERS SLETTEN**

f. 1962 i Trondheim, cand.jur. 1989, utnevnt 2018. Vit.ass. Institutt for Offentlig rett, advokatfullmektig i Oslo, dommerfullmektig i Orkdal, advokat/partner i Trondheim. Møterett for Høyesterett fra 2000.

Verv 2019:

- Styreleder i Stiftelsen Kiempeplassen
- Leder av kontrollkomiteen i Trondhjems Skiklub.

Domstolen har i perioder hatt følgende konstituerte lagdommere i 2019:

- Fylkesnemndsleder Lars Magnus Bergh
- Kst. tingrettsdommer Roger Edvard Rosvoll

Som ytterligere dommerressurs har domstolen i løpet av året dessuten hatt følgende ekstraordinære lagdommere (pensjonerte dommere, eventuelt andre jurister, konstituert for to år om gangen til å gjøre tjeneste i lagmannsretten etter domstolens behov):

- Sorenskriver Ingolv Joa
- Avdelingsdirektør Willy Nesset
- Førstelagmann Aage Rundberget
- Lagmann Gunnar Greger Hagen
- Lagdommer Jon Kapelrud
- Lagdommer Sissel Endresen
- Sorenskriver Odd Bartnes
- Tingrettsdommer Leif Holm

- Sorenskriver Rolf Karset
- Lagdommer Knut Røstum
- Lagdommer Sverre Erik Jebens

I tillegg har tingrettsdommere innen lagdømmet blitt tilkalt for å tjenestegjøre i lagmannsretten.

Utredet

JORDSKIFTEUTREDER VIGGO FINSET

Ansatt i 2016

Saksbehandlere

RÅDGIVER MORTEN VÆRNES

Ansatt 2008, IKT/informasjon/
økonomi/adm.sjefens stedfor-
treder.

RÅDGIVER BIRTHE E. RØED BUARØ

Ansatt 2002, leder av berammer-
kontoret/ reisebestillinger/adm.-
sjefens stedfortreder.

RÅDGIVER ELISABETH WRÅLI

Ansatt 1998, regnskap/økonomi

FØRSTEKONSULENT MARIA ELENA SOTUYO

Ansatt 1995, straffesaker/
meddommerkontakt/ saks-
behandling/beramning

FØRSTEKONSULENT TURID A. M. MEIDELL

Ansatt 2003, ekspedisjon/
saksbehandling

FØRSTEKONSULENT ANNE-GRETHER JOHANSEN

Ansatt 2005, saksbehandling/
ekspedisjon/bibliotek

FØRSTEKONSULENT SYLVI ELTOFT

Ansatt 2012, saksbehandling/
ekspedisjon/økonomi

FØRSTEKONSULENT LENA KJØSNES

Ansatt 2014, saksbehandling/
ekspedisjon.

FØRSTEKONSULENT LINDA S. JOHANNESSEN

Ansatt 2018, saksbehandling/
ekspedisjon.

FØRSTEKONSULENT VIBEKE FAGERHEIM

Ansatt 2019, saksbehandling/
ekspedisjon

Rettsbetjenter

Trondheim:

Odd Harald Nyseter
Torstein Arntzen
Bjørn Joar Stokkan

Molde/Kristiansund:

Gunnar Høgseth

Ålesund:

Lars Tolo

Kst.førstelagmann Kari Lynne
takker av ekstraordinær lag-
dommer Ingolv Joa i Trond-
heim tinghus 14. juni 2019.
Foto: Morten Værnes

Rettsbetjent Odd Harald
Nyseter gikk av i 2019.

Rettsbetjent Gunnar Høgseth
går av i februar 2020.

Den dømmende virksomheten

Frostating lagmannsrett er en anke-domstol, som behandler anker over avgjørelser fra tingrettene som ligger innenfor vårt lagdømme, dvs. Trøndelag og Møre og Romsdal fylker. Vår virksomhet kan inndeles i to hovedområder – behandling av straffesaker og sivile saker.

Hovedtrekk 2019

Saksinngangen i 2019 har økt i forhold til i 2018 og 2017. Vi fikk inn til sammen 998 saker, og har avsagt 205 dommer i 2019, fordelt på 113 dommer i straffesaker og 92 dommer i sivile saker. Antallet avsagte dommer har gått ned fra 219 dommer i 2018. Det er avhjemlet 8 over-skjønn. Antallet rettsmøtetimer har også økt, fra 2784 timer i 2018 til 3029 timer i 2019. Det er tankevekkende at rettsmøtetimene har økt så vidt mye, selv om antall dommer har gått ned. Det viser at vi sitter gjennomsnittlig mer i retten pr. sak i 2019 enn det vi gjorde i 2018.

Året sett under ett har vært preget av fortsatt stor arbeidsbelastning og travle dager for både dommere og saksbehandlere. Vi ser en tendens til at sakene berammes over flere dager enn før, og det går ut over vår saksavviklingskapasitet. Dette kommer i en situasjon hvor vi er hardt presset på alle ressurser, både budsjettmessig og mannskapsmessig. ABE-reformen har medført at vi har mistet en dommerhjemmel, i tillegg til at domstolen pålegges årlige sparetiltak vi egentlig ikke har rom for om vi skal kunne opprettholde dagens saksavvikling. Selv om digitaliseringen innebærer en åpenbar effektivisering av vår saksavvikling på enkelte områder, ser vi samtidig at den genererer nye arbeidsoppgaver – særlig knyttet til tilrettelegging og teknisk bistand.

Restansesituasjonen er forverret i 2019. Ved årsskriftet har vi en restanse på 114 sivile ankesaker (anke over dom) og 71 henviste straffesaker. Vi har likevel fortsatt en relativt kort berammingshorisont, selv om også den har økt.

Normalt berammer vi sakene med ankeforhandling 3-4 måneder etter at saken har kommet inn, litt avhengig av sakens størrelse og kompleksitet og tidspunktet den kommer inn på. Den tendens vi nå ser til at sakene blir stadig lengre, går ut over vår saksbehandlingstid og øker berammingshorisonten.

Den gjennomsnittlige saksbehandlingstiden i sivile ankesaker (anke over dom) har økt dramatisk i løpet av 2019, fra 129 dager til 176 dager. For straffesakene (anke over dom) er tendensen den samme, fra 137 dager til 167 dager.

Det er åpenbart at saksavviklingen, og saksbehandlingstidene, blir en stor utfordring for Frostating lagmannsrett i årene som kommer, med den bemanning vi har i dag. Vi kan ikke bare vente på «bedre tider», men vil innenfor de budsjetttrammer vi har, ta en del grep og forsøke å drive domstolen enda mer effektivt og rasjonelt, for å stanse den negative utviklingen.

Generelt – saksbehandlingstider

Justisdepartementet fastsatte i sin tid, med tilslutning fra Stortinget, mål for saksbehandlingstiden ved domstolene.

For lagmannsrettene er kravet for sivile saker seks måneder fra saken kom inn til saken er avgjort, vanligvis ved at dom. I straffesakene er kravet tre måneder. Var siktede under 18 år da handlingen ble begått eller er han/hun varetektsfengslet, skal ankeforhandlingen være påbegynt innen åtte uker etter at anken ble henvist til ankeforhandling.

Foto: Morten Værnes

Frostating lagmannsrett oppfyller kravet til saksbehandlingstid i sivile saker, men ikke i straffesakene.

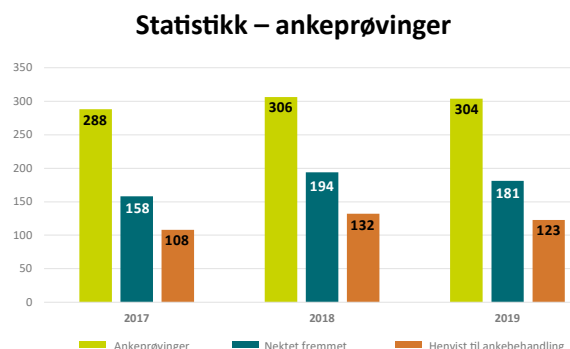
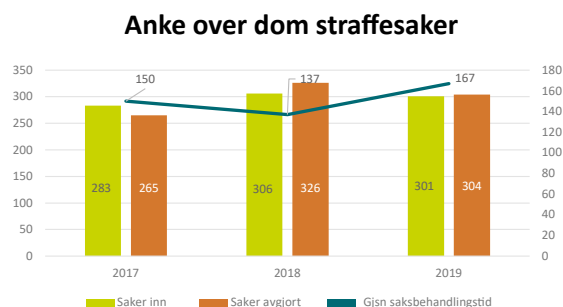
Som kjent fra Riksrevisjonens rapport om saksbehandlingstidene og effektivitet i domstolene, er det ingen av lagmannsrettene som oppfyller kravet til saksbehandlingstid i straffesakene. Dette skyldes flere forhold. For Frostating lagmannsrett sin del skyldes dette dels vår restansesituasjon (som igjen skyldes vår generelle ressursituasjon hva gjelder bemanning og dommerkapasitet) og dels ytre faktorer – at aktorer, forsvarere og bistandsadvokater ikke har kunnet møte i retten når lagmannsretten har hatt ledig kapasitet. Disse forhold gjør det helt urealistisk å ha som målsetting, i alle fall på kort sikt, å kunne oppfylle Stortingets krav. I alle fall uten en betydelig ressurstilførsel, særlig på dommersiden.

Et forhold som påvirker saksbehandlingstiden i negativ retning, er utsettelse av berammede ankeforhandlinger. I 2019 ble 9 av 123 berammede straffesaker, og 16 av 171 berammede sivile ankesaker, utsatt. Samtlige utsettelser var tvingende nødvendig og utenfor lagmannsrettens kontroll. En utsettelse medfører gjerne en forlengelse av saksbehandlingstiden med 2–3 måneder.

I tillegg ble 12 berammede straffesaker trukket, og 40 berammede sivile ankesaker trukket/forlikt før ankeforhandling. Sett fra lagmannsrettens ståsted er det uheldig at saker utsettes eller trekkes på et tidspunkt som ligger så nært den planlagte ankeforhandling at det ikke er mulig å erstatte saken med en ny sak. Lagmannsretten driver derfor med en viss overbooking, dvs. at vi berammer noen flere saker enn det vi egentlig har kapasitet til, for å sikre en best mulig ressursutnyttelse. Helt unntaksvis kan dette føre til at vi må utsette saker pga. dommermangel, selv om vi strekker oss så langt vi kan for å unngå dette.

Straffesaker

I 2019 mottok lagmannsretten 301 anker over dom i straffesaker. Ankeutvalget behandlet 304 saker, og henviste 123, noe som gir en henvisningsprosent på 40,5 %. Av de henviste sakene var 55 såkalte 6-årssaker hvor domfelte har en ubetinget rett til ankebehandling.

Ankeprøving

En anke til lagmannsretten over en straffedom fra tingretten behandles først som en ankeprøvings-sak av ankeutvalget som består av tre dommere. Ankeutvalget avgjør om anken skal henvises til ankeforhandling eller nektes fremmet.

Anke fra siktede som angår forbrytelse som etter loven kan medføre fengsel i mer enn seks år, skal henvises til ankeforhandling. Anke over forhold hvor påtalemyndigheten ikke har påstått, og tingretten ikke har idømt, annen reaksjon enn bot, inndragning eller tap av retten til å føre motorvogn, kan ikke fremmes til ankeforhandling uten lagmannsrettens samtykke.

I andre saker kan siktedes anke nektes fremmet når lagmannsretten finner det klart at anken ikke vil føre fram.

En avgjørelse om å nekte en anke fremmet til ankeforhandling treffes ved en begrunnet beslutning. Det kreves enstemmighet.

Lagmannsretten kan også, på visse vilkår, avgjøre anken allerede under ankeprøvingen uten at det holdes ankeforhandling. Det mest praktiske er at lagmanns retten finner at tingrettens dom må oppheves eller at straffen bør settes ned.

Realitetsbehandlingen

I 2019 realitetsbehandlet lagmannsretten 103 straffesaker. I 74 saker ble skyldspørsmålet behandlet på nytt, de øvrige ankesaker gjaldt i all hovedsak straffutmålingen. I 56 av sakene førte anken ikke fram.

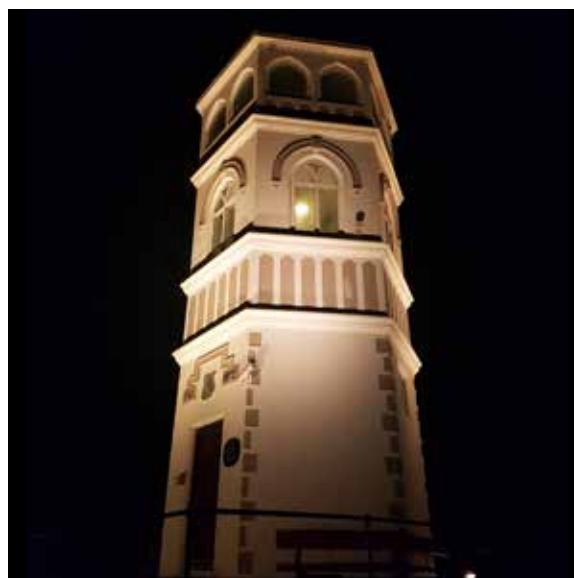
Ved utløpet av 2019 hadde vi 71 henviste straffesaker i restanse, en vesentlig økning fra 2018 hvor restansen var på 51 saker. Økningen gir grunn til bekymring og fører til økte saksbehandlingstider.

Meddommerordningen

Ved realitetsbehandlingen av anker over straffedommer har meddommerne en helt sentral rolle. Etter at juryordningen ble avskaffet, behandles alle skyldankers nå av en meddomsrett som består av fem lekdommere og to fagdommere. De to fagdommerne skal være faste dommere i lagmannsretten.

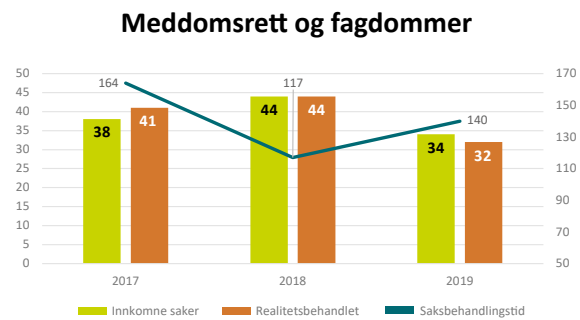
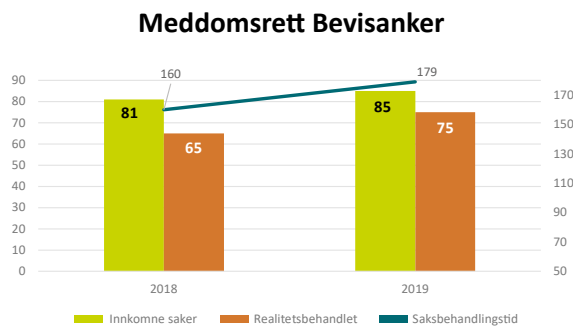
Domfellelse i disse sakene forutsetter at minimum fem av rettens medlemmer, hvorav minst en av fagdommerne, finner tiltalte skyldig. En domfellelse skal begrunnes skriftlig. Finnes den tiltalte skyldig, skal den samlede rett også utmåle straffen og ta stilling til et eventuelt erstatningskrav fra fornærmede i saken.

Meddommerne trekkes til å gjøre tjeneste i den enkelte sak fra det såkalte «meddommer-

Utkiksplassen Varden på det høyeste punktet på Kirkelandet i Kristiansund.

Foto: Linda S. Johannessen

utvalget». Dette omfatter meddommere fra alle kommuner innenfor lagmannsrettens lagsokn, med et antall som er avhengig av kommunens innbyggertall. Det totale antall meddommere til disposisjon for Frostating lagmannsrett er i overkant av 1500. Det er da lagt til grunn at den enkelte meddommer gjør tjeneste 2–3 ganger i løpet av året.

En rekke kommuner annonserer etter meddommere, noe vi ser på som positivt. Vår erfaring med meddommerne er svært positive. Vi opplever at meddommerne er engasjerte, kunnskapsrike og bidrar med viktig livserfaring. Vi behandler mange alvorlige straffesaker og tjenesten kan være krevende. Det er derfor viktig med motiverte meddommere.

I takt med at sakene ser ut til å øke i omfang, registrerer vi at det kan være utfordrende å bemanne straffesakene med det nødvendige antallet meddommere og varameddommere. Vi er helt avhengige av at våre meddommere møter når de blir innkalt, og vilkårene for fritak er strenge – og praktiseres strengt.

Tinghushunden/Bølla Rambo dro til de evige jaktmarker i 2019. Foto: Kari Lynne

Sivile saker

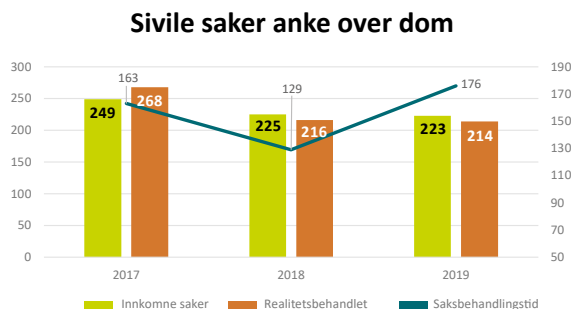
Anke over dom

Lagmannsretten er ankeinstans for sivile dommer i tingrettene. Når anken gjelder en formuesverdi under 125 000 kroner kan den ikke fremmes uten rettens samtykke. Anke i barnevernsaker kan ikke fremmes uten samtykke fra lagmannsrettens ankeutvalg.

Ankesakene avgjøres som hovedregel etter muntlig ankeforhandling. Retten settes alltid med tre juridiske dommere. Som regel er to av dommerne faste embetsdommere og den tredje en ekstraordinær lagdommer (pensjonist) eller en tilkalt tingrettsdommer. Partene kan i tillegg begjære retten satt med to meddommere trukket fra lagsognets meddommerutvalg. Hvis det kreves fagkyndighet, kan retten oppnevne med dommere med særlig kunnskap innen det område saken gjelder. I noen saker, for eksempel barnevern og arbeidsrettssaker, skal som hovedregel meddommere – også fagkyndige meddommere – delta.

Saksinngangen i 2019 har vært på 223 saker. Vi har avvirket 214 saker, hvorav 84 saker har endt med dom. Tallene viser at en stor andel av ankesakene i lagmannsretten avsluttes uten at det avsies dom. Disse sakene finner sin løsning på andre måter, som regel ved forlik under saksforberedelsen – enten utenrettslig eller ved rettsmekling. En del ankesaker trekkes og noen nektes fremmet fordi anken klart ikke kan føre frem.

Vår saksbehandlingstid har dessverre økt dramatisk i løpet av 2019, og er nå oppe i 176 dager. Dette skyldes en kombinasjon av at sakene ser ut til å øke i omfang og tidsbruk, samt vår bemanningssituasjon.

Som følge av dette har også våre restanser av sivile ankesaker økt, fra 105 saker ved utgangen av 2018 til 114 saker ved utgangen av 2019. Restansesituasjonen gir grunn til bekymring.

Barnevernssakene inngår i ovennevnte tall. Ankebehandling av slike saker er betinget av at lagmannsretten gir samtykke til dette, og kriteriene for å gi samtykke er i utgangspunktet strenge – siden sakene har vært behandlet både i en fylkesnemnd og i tingretten. Vurderingen av om det skal gis samtykke til ankebehandling avgjøres av tre dommere, og en beslutning om ikke å gi samtykke skal begrunnes. Etter at Den Europeiske Menneskerettsdomstol har avsagt flere fellende dommer mot Norge i barnevernssaker det siste

året, ser vi en økning i antallet ankesaker. Også Høyesterett har tatt inn flere barnevernssaker til behandling, og dette er et felt hvor rettsutviklingen nå ser ut til å skyte fart. Dette gjør arbeidet med ankesilingen av slike saker arbeidskrevende.

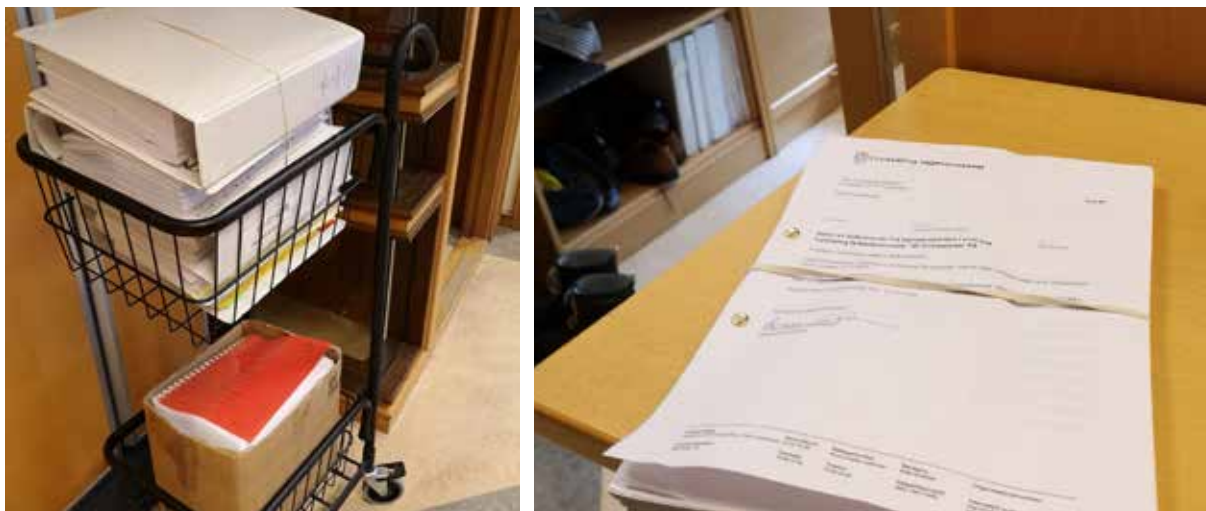
I 2019 kom det inn 41 anker over dom i barnevernssaker, en økning fra 34 ankesaker i 2018. Det ble gitt samtykke til ankebehandling i 39,4% av sakene, en dramatisk økning fra 17,1 % i 2018. I de sakene hvor samtykke gis, skal saken behandles som en ordinær sivil ankesak med muntlig ankeforhandling. Som regel går disse sakene over flere dager og er av de mest ressurskrevende sakene vi har. Den gjennomsnittlige saksbehandlingstiden for disse sakene er noe høyere enn i de ordinære sivile ankesakene, og lå på 185 dager i 2019. Restansen ved årsskiftet var på 19 saker, hvorav 12 saker lå til behandling for vurdering av samtykke.

Ankesaker fra jordskifterettene

Lagmannsretten har ansvaret for behandling av alle anker fra jordskifterettene. Disse sakene omfatter anke over jordskifteavgjørelse, skjønn, dom, kjennelse og beslutning. Det ble behandlet i alt 10 saker med anker fra jordskifterettene i 2019, mot 25 saker i 2018.

Ankeforhandling i sivil sak i rettssal 263 i Ålesund i januar 2019. Nærmest sitter ekstraordinær lagdommer Gunnar Greger Hagen, deretter rettens leder, lagdommer Dag Brathole, kst. lagdommer Roger Edvard Rosvoll og fagkyndig meddommer Ragnar Steen. Foto: Fagkyndig meddommer i saken, Tore Mørch.

De to bildene viser papirdokumenter i en «digital» sivil sak i Frostating lagmannsrett ved oversendelsen av ankesaken i 2019 og på et senere tidspunkt under lagmannsrettens behandling. Slike papirmengder er et unntak fra trenden hvor saksbehandlingen i større grad foregår på skjerm. Foto: Anne-Grethe Johansen

Innkkomsten av nye saker fra jordskifterettene i 2019 var 16 saker, mot 22 nye saker i 2018. Av de 16 nye sakene var 8 anke over dom, 6 anke over jordskifteavgjørelse og 2 anke over kjennelse. Restansen ved årsskiftet er 15 saker, hvorav 5 er stanset.

Overskjønn

Lagmannsretten er overskjønnsinstans. Overskjønn settes med en lagdommer som rettens leder og to eller fire skjønnsmedlemmer oppnevnt for den enkelte sak. Det er egne utvalg av skjønnsmedlemmer for hvert lagsogn.

Skjønnsakene knytter seg ofte til det offentlige erverv (ekspropriasjon) av fast eiendom og rettigheter. I all hovedsak gjelder dette grunnerverv til større veg prosjekt og kommunale erverv av utbyggingsområder. Innenfor «privat sektor» behandles først og fremst overskjønn over odelstakster (odelsovertakst) og skjønn knyttet til veglovens bestemmelser om bruks rett til veg.

I Frostating lagmannsrett behandles overskjønnene av to dommere i turnus på to – tre år. Det ble avhjemlet 8 overskjønn i 2019. Innkomsten var på 10 saker, og ved årsskiftet har vi en restanse på 8 saker. Gjennomsnittlig saksbehandlingstid var på 205 dager i 2019. I skjønssakene er det som regel påkrevet med befaring (på bar mark), hvilket bidrar til at saksbehandlingstiden i disse sakene ofte er noe høyere enn for de ordinære sivile ankesakene.

Førsteinstanssaker (trygdesaker)

Etter trygderettsloven § 26 kan domstolene prøve lovligheten av Trygderettens kjennelser. Sakene dreier seg oftest om rett til ytelser etter folketrygdlovens regler. Søksmål til prøvelse av slike avgjørelser bringes inn for lagmannsretten som førsteinstans. I 2019 kom det inn 13 slike saker, og vi realitetsavgjorde 12 saker. Ved årsskiftet hadde vi en restanse på 8 saker. Gjennomsnittlig saksbehandlingstid var på 246 dager. Dette er imidlertid saker av svært ulik art, og hvor utenforliggende årsaker ofte medvirker til lang saksbehandlingstid.

Rettsmekling

Lagmannsretten tilbyr rettsmekling i alle sivile ankesaker med fri rådighet. Rettsmeklingen foretas av dommere med særlig interesse for og erfaring med rettsmekling. Vi har de siste årene hatt økende fokus på rettsmekling, og har i 2019 meklet et rekordhøyt antall – 23 saker. I 15 av sakene ble det oppnådd rettsforlik.

Lagmannsretten vil fortsette arbeidet med å øke antallet rettsmeklinger. Vi mener det her ligger et ubenyttet potensiale både for partene og retten, som kan bidra til en mer effektiv saksavvikling. Aktørene må påregne økt påtrykk fra lagmannsretten med tanke på rettsmekling i 2020.

2019: Noen saker fra året som gikk

Lagmannsretten behandler alle sakstyper – straffesaker, sivile saker og jordskiftesaker. Spennvidden er stor. På straffesakssiden dreier mye seg om narkotikalovbrudd og vold i nære relasjoner. I utvalget av saker har vi denne gang utelatt disse sakstypene.

Grov korrupsjon: LF-2018-163477

Lovdata PRO/Lovdata for ikke-abonnenter

Tidligere logistikk-sjef i et større selskap ble dømt for tre tilfeller av grov korrupsjon og ett tilfelle av simpel korrupsjon. Samlet sett hadde han mottatt i overkant av 1,2 millioner kroner fra personer/selskap som jobbet på oppdrag for selskapet hvor logistikk-sjefen var ansatt. Han ble dømt til fengsel i to år og seks måneder. Samtidig måtte han tåle inndragning av knapt 900 000 kroner. Logistikk-sjefen ble frifunnet for grov utroskap. Gründer og medeier i selskap som hadde oppdrag i selskapet hvor logistikk-sjefen var ansatt, ble dømt for to tilfeller av grov korrupsjon. Samlet sett hadde han ytet i overkant av 480 000 kroner til logistikk-sjefen. Gründeren ble dømt til fengsel i ett år og fire måneder. Han ble frifunnet for tiltalepostene omhandlende grov utroskap og selvvask. En annen gründer og medeier i samme selskap var tiltalt for to tilfeller av grov korrupsjon. Han ble frifunnet. Det ble ført 35 vitner og framlagt et faktisk utdrag på i underkant av 20 000 sider. Ankeforhandlingen gikk over 7 uker.

Dyrevelferdsloven – Midlertidig forføyning angående vedtak om avvikling: LF-2019-115614

Lovdata PRO/ Lovdata for ikke-abonnenter

Matilsynet nedla aktivitetsforbud inntil videre mot produksjonsdyr, på en gård med storfe, gris, høns og hest. Gårdbrukeren begjærte midlertidig forføyning – at vedtaket ikke skulle gjennomføres før det forelå rettskraftig dom om gyldigheten av Matilsynets vedtak. Tingrettens avsa dom og kjennelse i saken i juli 2019. Dommen med-

førte tvangssalg eller tvangsslakting av dyrene. Kjennelsen innebar at vedtaket skulle gjennomføres. Både dommen og kjennelsen ble anket. Gårdbrukeren hadde fått utsettelse med gjennomføring av vedtaket til 1. oktober 2019, da sesongen for utedrift ble påregnet avsluttet. Gårdbrukerens interesser sto i åpenbart misforhold til dyrevelferden/statens interesser. Lagmannsretten forkastet anken over kjennelsen, og dyreholdet ble avvirket i samsvar med Matilsynets vedtak. Anke til Høyesterett forkastet.

En ordførers personlige garanti for omdisponering av areal: LF-2018-51130

Lovdata PRO/Lovdata for ikke-abonnenter

Lovdata PRO/Lovdata for ikke-abonnenter

En ordfører hadde gitt en urettmessig «garanti» overfor en eiendomsmegler om at en fritidseiendom ville bli omregulert til boligformål. Kommunen avsto senere søknad om omdisponering. Kjøper av eiendommen krevde heving av kjøpet, noe som ble akseptert av selger ved forsikrings-selskapet. Selgers forsikringsselskap fremmet krav mot kommunen, og hevdet at kommunen var ansvarlig for det beløp de hadde utbetalt til kjøperen. Grunnlaget for kravet var arbeidsgiveransvaret, subsidiært organansvar og atter subsidiært informasjonsansvar. Lagmannsretten tok ikke kravet til følge. Ordføreren hadde åpenbart ikke kompetanse til å gi garantien, og kommunen kunne heller ikke bindes på grunn av legitimasjon.

Mobbing på arbeidsplassen:**LF-2019-16357****Lovdata PRO/ Lovdata for ikke-abonnenter**

En tidligere lærer ved en videregående skole hevdet at han hadde vært utsatt for mobbing/trakassering av flere kolleger over en lengre periode. Han hadde i flere perioder vært sykmeldt på grunn av dette. Lagmannsretten kom – i motsetning til tingretten – til at fylkeskommunen som arbeidsgiver ble holdt erstatningsansvarlig etter skadeerstatningsloven § 2-1 nr. 1, blant annet fordi man ikke hadde iverksatt tilstrekkelige tiltak for å forhindre trakasseringen. Kravet fra arbeidstaker ble delvis tatt til følge, og han ble tilkjent 400 000 kroner for lidt tap.

Tilflottsretten: LF-2018-99315**Lovdata PRO/ Lovdata for ikke-abonnenter**

Lagmannsretten kom som tingretten til at et båtlag hadde anlagt et flytebryggeanlegg i strid med den rett eieren av en nausteiendom har til uhindret å komme til og fra eiendommen med båt – tilflottsretten. Tilkomsten var vesentlig vanskeliggjort. Lagmannsretten kom også til at eieren av nausteiendommen ikke hadde samtykket til eller akseptert plasseringen av flytebryggen. Båtlaget ble også pålagt å reetablere båtstøa slik det var tidligere.

«Internt oppgjør» i en MC-klubb:**LF-2018-144899****Lovdata PRO**

Fornærmede skulle fratas medlemsskapet i en MC-klubb og innkreves for narkotikagjeld. Han ble holdt fanget en hel natt og utsatt for vedvarende mishandling – grov vold, tvang, trusler og voldtekt ved at han måtte utføre en handling som svarer til samleie med seg selv. Fem tiltalte vekslet på mishandlingen, grensende til tortur. Fire tiltalte ble domfelt i tingretten for medvirkning til voldtekten. En av disse anket over skyldspørsmålet, men han ble domfelt også i lagmannsretten. Han var aktiv i voldsutøvelsen, hadde solidarisert seg med de som foresto voldtekten, hadde handleplikt men grep ikke inn selv om han hadde tid og anledning. Han ble idømt fengsel i 5 år og 9 måneder (som etterskuddsdom og tilleggsdom til en tidligere dom på 3 år og 3 måneder). En av de tiltalte forlot stedet før voldtekten og var domfelt for medvirkning til grov kroppskrenkelse og frihetsberøvelse samt for å ha forlatt fornærmede i hjelpeløs tilstand. Han anket over straffutmålingen. Straffen for ham ble satt til fengsel i 1 år og 2 måneder, tatt noe hensyn til lovende rehabilitering. For de tre som ikke anket hadde tingretten fastsatt straff på fengsel i henholdsvis 6 år og 2 måneder (fellesstraff med tidligere dom på 1 år og 2 måneder), 2 år og 6 måneder og 1 år og 6 måneder.

Pasientskade – kronisk beinbetennelse: LF-2018-121704

Lovdata PRO/ Lovdata for ikke-abonnenter

Et 4 år gammelt barn gjennomgikk høsten 1979 to operasjoner av begge lårbein for korrigering av innrotasjon i begge hofter. Hun ble reoperert i januar 1980 på grunn av mistanke om infeksjon, og det ble påvist infeksjon som kunne henføres til inngrepet i det ene lårbenet. Behandlingen av infeksjonen mislyktes, og hun ble etter hvert diagnostisert med kronisk osteomyelitt (beinbetennelse). Hun er i ettertid operert en rekke ganger uten hell, og behandlingen består nå i smertestillende medikament.

I motsetning til tidligere instanser fant lagmannsretten at den etterfølgende antibiotikabehandlingen hun fikk for behandling av infeksjonen ikke var faglig forsvarlig, heller ikke ut fra den kunnskap man hadde den gangen. Videre at det var årsakssammenheng mellom den behandlingen hun ble undergitt og de varige skader hun ble påført. Staten v/Pasientskadenemnda ble kjent ansvarlig for skadene.

Passiv medvirkning til mishandling av ektefellens barn: LF-2018-103373.

Lovdata PRO/ Lovdata for ikke-abonnenter

Tre barn, 10, 9 og 3 år gamle, kom til Norge for familiegjengenforening med sin mor og stefar. Barnas mor mishandlet alle barna, fra de kom til landet, og tre måneder senere døde den yngste som følge av hodeskader påført ved voldshandling fra mor. Moren er domfelt som den aktive mishandler, med ansvar for dødsfølgen, til fengsel i 8 år og 6 måneder. Stefar hadde omsorgsansvar og handleplikt. Han var til stede og var klar over morens omfattende og brutale mishandling av barna. Han gjorde noen forsøk på å stanse volden ved tilsnakk, men ikke nok for å hindre den selv om han hadde tilgjengelige alternativer. Hans unnlaterse førte til at han ble domfelt for passiv medvirkning til mishandlingen. Han fikk imidlertid ikke medansvar for dødsfølgen, fordi volden som besto i at mor kastet barnet med stor kraft i golvet, kom så brått at han ikke rakk å reagere før det var for sent. Han burde imidlertid forstått at barnet kunne dø. Stefars etterfølgende oppførsel hvor han aktivt bidro til å skjule hva som hadde skjedd, lot barnet ligge i mer enn to døgn uten å sørge for legetilsyn, og instruerte de eldste barna til å forklare seg uriktig, ble ansett som en del av mishandlingen. Med de skjerpende forhold rundt det yngste barnets skade og død, var medvirkningen til mishandlingen grov. Lagmannsretten fastsatte straffen for stefars medvirkerrolle til fengsel i 2 år og 6 måneder. Høyesterett har skjerpet til fengsel i 3 år.

Femunden-saken

Høsten 2012 kom reinen alt for tidlig sørover til vinterbeiteområdene ved Femunden. Dette ble innledningen på et rettslig maratonløp som skulle vare i nærmere sju år. Det startet i Nord-Østerdal jordskifterett, gikk videre til Eidsivating jordskifteoverrett, til Eidsivating lagmannsrett, og før saken ble avsluttet i Frostating lagmannsrett i mai 2019, hadde Høyesterett behandlet saken flere ganger. Saken blir ofte omtalt som Femunden-saken.

Saanti og Gåebrien sijte (tidligere Essand og Riast/Hylling reinbeitedistrikt) har vinterbeite i Femunden fra 15. november til 30. april. Det ble observert rein på dyrkamark i bygdene Tufsingdalen og Narjordet, nord i Hedmark, allerede 2. november 2012. Det oppholdt seg trolig to til tre tusen rein i området. Vær- og føreforholdene var svært vanskelige, og reiene klarte ikke å hindre at noe av reinen tok seg inn på dyrkamark. Reiene fikk først ledet reinen bort rundt årsskiftet 2012/13.

En rekke gårdbrukere i Tufsingdalen og Narjordet krevde i desember 2012 erstatning for avlingsskader de hevdet var påført av rein. Reiene er solidarisk ansvarlige for skade reinen volder uten hensyn til skyld, jf. reindriftsloven § 67. Reiene erkjente ikke ansvar for skadene, og hevdet at det var andre årsaker enn rein.

Jordskifteretten avhjemlet skjønn i april 2014 og påla reindriften å betale erstatning på 290 000 kroner til 11 gårdbrukere for avlingsskade m.v. Samlet var erstatningskravet fra de 20 gårdbrukerne på 1 087 477 kroner.

Reiene begjærte overskjønn til jordskifteoverretten, slik reglene var i 2015. Overskjønnet ble anket videre til Eidsivating lagmannsrett og til Høyesterett. Høyesterett overførte saken til Frostating lagmannsrett, som behandlet den første gang i 2017, før den igjen ble bragt inn for Høyesterett og realitetsbehandlet der i mai 2018 (HR-2018-872-A).

Høyesterett vurderte flere prinsipielle forhold knyttet til reiene's erstatningsansvar,

bl.a. det særlige hensynet til vernet av samisk kultur, Grunnloven § 108 og ILO-konvensjon nr. 169 artikkel 4, 5 og 6. Høyesterett kom til at det objektive solidaransvaret etter reindriftsloven ikke medførte forskjellsbehandling av reindriften i denne konkrete saken. Erstatningsreglene i reindriftsloven måtte imidlertid suppleres med de alminnelige bestemmelsene om medvirkning og lemping i skadeserstatningsloven §§ 5-1 og 5-2, og kravet til en helhetlig vurdering av om erstatningene skulle settes ned eller falle bort etter disse bestemmelser ble innskjerpet i forhold til tidligere praksis. Høyesterett opphevet og påla lagmannsretten å prøve lempings- og medvirkningsspørsmålet på nytt. Høyesteretts dom inneholder kritikk av lovgiver for manglende oppfølging av samerettsutvalgets forslag til lovendringer.

I mai 2019 møttes partene i Frostating lagmannsrett for å behandle spørsmålet om lemping eller medvirkning, etter Høyesteretts anvisninger. Etter tre dager kom partene til et forlik. Partene ble enige om flere tiltak for å redusere risikoen for nye skader, og fant løsning for alle spørsmål som måtte løses for å kunne avslutte saken. Til og med en gave til kirkene i Tufsingdalen, Narjordet og Narbuvollen ble en del av løsningen i en kreativ fase under forliksforhandlingene. Det var nok en god følelse, både for reindriften, grunneierne og rettens medlemmer å kunne bryte mållinja på dette maratonløpet.

**Jordskiftelagdommer
Magne Reiten**

Ivrig diskusjon ute i felt på et jorde i Tufsingdalen under befaringa. På bildet ser en blant andre; (t.v. bak) advokat Knut Helge Hurum, prosessfullmektig for Femund sijte (reinbeitedistrikt) og (t.h. foran) advokat Øyvind Kraft, prosessfullmektig for grunneierne i Tufsingdalen og Narjordet. Jordskiftelagdommer Magne Reiten (midten) administrerte det hele. Foto: Viggo Finset

Retten samla i Bergmannsgata i Røros. Retten bestod av to fra lagmannsretten; jordskiftelagdommer Magne Reiten (rettens leder) og lagdommer Ragnhild Ryssdal Vada, samt tre jordskiftemeddommere; Svein Helgesen, Peder Ingar Hansen Buljo og Odd Jarle Brodal. Rekkefølgen i bildet (f.v): Helgesen, Reiten, Buljo, Brodal og Vada. Foto: Viggo Finset

Velkommen til nye – og takk til avgåtte medarbeidere

Lagmannsretten fikk i 2019 én ny fast lagdommer, Tormod Anders Sletten (fremst t.h.), og to nye faste saksbehandlere, Vibeke Fagerheim (fremst t.v.) og Linda S. Johannessen (i midten). Lagdommer Arve Rosvold Alver (bak t.h.) gikk av og ble ekstraordinær lagdommer, mens økonomimedarbeiderne Sylvi Renate Eltoft (bak t.v.) og Elisabeth Wråli (ikke på bildet) begynte i stillinger ved avdeling for økonomi og styring (ØST) i Domstoladministrasjonen.
Foto: Klipp og Lim

Førstelagmann Sven-Jørgen Lindsetmo takker av saksbehandler Elisabeth Wråli under årets julelunsj 19. desember 2019.

Trondheim tinghus gjennom ca. åtti år

80

Juryordningen startet sitt ca 130-årige liv med straffeprosessloven av 1887. Sivilprosessreformen, som ble satt i kraft i 1936, skapte et ytterligere behov for rettssaler for muntlige forhandlinger. Dommerne skulle ikke lenger sitte hjemme og granske dokumenter i ro og mak, men ble tvunget til å høre på muntlig fremføring av mer eller mindre tvilsomme argumenter.

Mot slutten av 1930-tallet ble en løsning i «funkis»-stil valgt for Trondheim. Bygget var kommet under tak, men i liten grad innredet, da nye makthavere meldte sin ankomst våren 1940.

Det som var ment å skulle bli en høyborg for rettssikkerheten fikk en helt annen anvendelse i fem år.

Det uferdige tinghuset ble tatt i bruk av Hitlers «Organisation Todt», et slags Statsbygg, men med den vesentlige forskjell at Todt hadde anledning til å benytte seg av flere titusener krigsfanger som arbeidskraft. Det gikk med mye betong i de årene; mange er kjent med ubåthangaren Dora.

Da våre venner forlot oss i 1945 ble rydding ikke prioritert – ikke av de som dro og ikke av de som var igjen. Underkjelleren i tinghuset bærer preg av det. Der synes tiden å ha stått

stille. Gammeldassene i tilfluktsrommene er fortsatt ikke flidd. Og en kan merke seg kvaliteten på toilettpapiret – glatt og garantert uten fukt-absorberende evne. Dette er slik de eldre av oss husker den slags papir fra 1950-tallet. Videre kan en merke seg en gjenmurt døråpning mot vest/nordvest. Den skal ha hatt sammenheng med en tunell mot Misjonshotellet og Phoenix hotell, som var Gestapos hovedkvarter; kjekt med en revevei.

Utenfor tinghusets nordøstre hjørne finnes en fontene og en minneplakett med navnene på de «sonofrene» som ble skutt på Falstad 7. oktober 1942 under unntakstilstanden. Det dreide seg om ti fremtredende personer som var uvennlig innstilt til den nye tid – ikke mer enn det. Blant disse var teatersjef Gleditsch, avisredaktør Langhelle, den jødiske kjøpmannen Komissar og to advokater. Disse to – Skirstad og Aakrann – er i tillegg hedret med et relieff som ble satt opp utenfor den største salen (206) i 2018 – etter noen år i glemsel. Dette skal minne oss om verdien av en rettsstat.

Det gjensto etter krigen betydelige bygningsmessige arbeider. Lagmannsretten tok bygningen tidlig i bruk til kontorer. I 1946 ble rettssal 206 provisorisk innredet og benyttet for saken mot Henry Oliver Rinnan og hans ca 30 medtiltalte.

Ved decennieskiftet rykket flere domstoler og andre etater inn, blant disse fylkesmannen. Huset ble formelt overlevert 10. november 1951. Det hadde oppstått strid mellom de fredsbevarende etater om ymse forhold, og lagmannsretten

*Henry Oliver Rinnan i Frostating lagmannsrett i Trondheim tinghus i 1946.
Foto: NTB scanpix*

uteble fra innvielsesseremonien, som ellers ble gjennomført med stor stas – taler, militærmusikk, snitter og vin.

Arkitektens design med hensyn til bord og stoler falt ikke helt i smak. Byretten ønsket fortsatt å bruke sine stoler fra 1920. Lagmannsretten fortsatte i sal 206 å bruke de gedigne stolene fra 1890; den store og de to litt mindre med utskjæringer.

Kantine ble innredet i kjelleretasjen, der det også ble funnet plass til et Kriminalmuseum. Norsk rettsmuseum ble etablert i 2001 i det tidligere Kriminalasylet på Kalvskinnet. I 2016 ble navnet endret til Justismuseet. Kantinen ble i 1972 flyttet til femte etasje.

I 2003 ble det i denne etasjen etablert et dekke over den store hallen, der det ble funnet plass til den kantinen vi har nå. Lyset over hallen var i sin tid naturlig, men er nå kunstig.

I de første årene på 1990-tallet ble det gjennomført en omfattende bygningsmessig oppgradering av tinghuset. Av det synlige kan særlig nevnes marmoren som ble lagt på veggene i hallen, slik det ifølge tegningene var planlagt opprinnelig. Innredningen i salene ble utformet klart mer elegant enn tidligere.

På denne tiden var tinghuset også blitt et tilnærmet rendyrket hus for domstolene. Det rommet ikke lenger fylkesmannen, skattefogden, politimesteren i Uttrøndelag, El-tilsynets distrikts-

kontor, Statsbygg eller Statens vegvesen. Endelig forlot statsadvokatene huset mot slutten av 2000 som det siste «fremmedelementet».

Omkring 2000 ble det ikke lenger mulig å storme rett inn på kontoret til dommeren ansvarlig for en upopulær avgjørelse; det var blitt etablert indre soner. Utpå 2000-tallet ble det forbudt å røyke på kontorene, men til glede for avhengige ansatte og nervøse brukere ble det etablert en «røykeboks» ved en av heisene i fjerde etasje.

Tinghuset har fra 2012 fått en sikkerhetsavdeling med etter hvert flere ansatte. Ved spesielle behov eller som stikk kontroll benyttes kroppsskanner, slik vi kjenner det fra flyplassene. Det er i første etasje planlagt en plasskrevende sikkerhetssal, som kanskje kan bli en realitet i løpet av 2020. Det ble bedre plass i første etasje etter at tinglysningen i årene 2004-2007 ble sentralisert til Kartverket, Hønefoss.

1. januar 2018 ble det slutt med vigsel i domstolene; romantikken forlot tinghuset. Eksteriøret og vigselrommet i første etasje, som ble brukt etter ca 1990, er sammen med det tidligere vigselrommet i annen etasje og den store hallen vernet. [Det er så langt ikke truffet vedtak om verneverdi hva angår den lagdommeren som siden 1990 har hatt tilhold i det vernede rommet i annen etasje.]

Vernet: Vigselsrommet i første etasje i Trondheim tinghus. Foto: Klipp og Lim

Inngangspartiet til Trondheim tinghus fra Munkegata. Foto: Klipp og Lim.

Utsmykningen i tinghuset

I den store hallen ser vi – utført i terrakotta – mot nord Riksvåpnet og mot sør Frostatingseglet – begge med opprinnelse på 1200-tallet.

Inngangspartiet fra Munkegaten har to doble dører med i alt tolv relieffer i jern med motiver fra næringsliv m.m. Mellom dørene står **lagmannen** i marmor.

Utenfor inngangspartiet er veggene prydet av historiske personer i terrakotta.

På venstre side ses ytterst Magnus Lagabøter, over ham lagmann Gunnar Grjonbak, død 1232, som i sin tid ble holdt for å være den viseste mannen i landet. Der ser vi videre bylagmann mot slutten av 1200-tallet, Eilif, og over disse Frostatingseglet.

Videre ser vi Jørgen Staur, lagmann 1565-1589, og over ham en gruppe Gauldalsbønder og deres hustruer. Rolf Lyngre fra Horg m. fl. ble i 1575 henrettet for opprør. Enkene fikk saken gjenopptatt til frifinnelse.

Innerst ser vi eidsvollsmannen Anders Rambech, også sorenskriver i Orkdal. Over ham ser vi eidsvollsmannen Andreas Rogert,

også justitiarius i Trondhjems stiftsoverrett, og Christian Krohg, assessor i stiftsoverretten.

På høyre side ses ytterst Jon Raude, erkebiskop på 1200-tallet, jf Sættargjerden i Tønsberg 1277.

Videre ses stiftsamtmann Ove Bjelke til Austråt (1611-1674), og over ham, hans bror general Jørgen Bjelke og Tordenskiold til venstre.

Innerst ser vi Ole Anton Qvam (1834-1904), «jurylovens far». Over ham til høyre lagmann/justitiarius Jens Bing Dons (1734-1802) og til venstre Fredrik Beichmann (1859-1937), justitiarius i Overretten og dommer i Haag.

Sentrale kilder: Frostating lagmannsretts årsmeldinger 1995 og 1996: Sorenskriver Paul Hjelm-Hansen: «Tinghuset i Munkegaten» og «Utsmykningen i Trondheim tinghus» og videre Statsbygg Midt-Norge: «Bygning 1035 Trondheim tinghus»

Gunnar Greger Hagen, som har hatt sitt daglige virke i dette tinghuset i snart 44 år som dommerfullmektig, advokat, lagdommer/lagmann og ekstraordinær lagdommer

Internseminar og sommerfest

Frostating lagmannsretts internseminar i ble avholdt i den tyske hovedstaden i oktober 2019. På programmet sto blant annet besøk i Norges ambassade i Berlin, som ligger i et kompleks med De nordiske ambassader. Foto: Odd Hugo Palmer (gruppebilde) / Viggo Finset (flagg)

En vellykket sommerfest ble holdt på hytta til Birthe E. Røed Buarø i Budalen 13. juni 2019. Foto: Viggo Finset/Lena Kjosnes

Sikkerhet og service:

Årsberetning 2019

Avdelingen for sikkerhet- og service i Trondheim tinghus består av fire personer. Disse er Tom Åge Dahl, Jan Erik Haugdal, Tina Kvam og Anders Bang Danielsen. Jan Erik og Tina er ansatt hver sin 50 prosent stilling, mens de to andre er ansatt i hver sin 100 prosent stilling.

Arbeidsoppgavene for avdelingen har økt betraktelig i 2019 og det har medført at både Jan Erik og Tina har jobbet mer enn det stillingsandelen tilsier. Dette skyldes hovedsakelig større behov for tilstedeværelse og sikkerhet i rettssaler. En sammenligning med Bergen tingrett og Gulating lagmannsrett for 2019 viser at behovet for tilstedeværelse i saker i Trondheim tinghus er relativt på samme nivå. Disse to domstolene i Bergen har til sammen syv sikkerhetsbetjenter inklusiv to ledere.

Skranken i første etasje har ført til at kontorene på mange måter er flyttet ut i hallen for å møte publikum. Her blir publikum gitt veiledning, service og orientering om saker, oppmøtested og oppmøtetid. En positiv gevinst av dette arbeidet er å vise alle aktører i Trondheim tinghus en åpenhet og respekt. Gjennom et slikt servicearbeid får vi også en oversikt over hvem som til enhver tid befinner seg i Trondheim tinghus. Vi mener at skranken også har en forebyggende effekt gjennom den betydning vår synlighet har.

I april tok vi i bruk sikkerhetsportal i hallens første etasje. Strategien for bruk av sikkerhetsportal har primært vært i forhold til alvorlighetsgrad i saker, saker som har et potensiale til å eskalere med bruk av vold og en generell forebyggende effekt. Utover dette så er den brukt aktivt de dagene det har vært ressurs til gjennomføring. Primært har vi hatt kontroll i tidsrommet fra kl. 0815 til kl. 0900. I tillegg har vi anvendt sikkerhetsportal uansett tid på dagen i

saker hvor vi mener enkelte personer kan utgjøre en viss risiko i tinghuset. Statistikken for 2019 viser at 1378 personer har vært gjennom sikkerhetsportalen fram til 5.12.19. Det er gjennomført kontroll i 32 dager hvor personer er fratatt 2 kniver og flaske. To dager etter at sikkerhetsportal ble tatt i bruk snudde to personer ved inngangsdøra da de oppdaget portalen.

Bruk av sikkerhetsportal er et av flere forebyggende tiltak i Trondheim tinghus. Synlighet og tilstedeværelse er det viktigste tiltaket vi gjør for å oppnå størst mulig sikkerhet og trygghet for alle i tinghuset. Kommunikasjon og god dialog med alle partene er viktig. Gjennom dette vil vi i de fleste tilfeller klare å få til gode løsninger både i rettssaler og ekspedisjoner. Vi har brukt mye tid på å utvikle en god sikkerhetskultur i Trondheim tinghus. Vi deltar på kontormøter og dommermøter for å øke bevisstheten om den betydningen den enkelte selv kan gjøre for å øke tryggheten og forebygge uønskede hendelser. Den menneskelige faktor er grunnsteinen i sikkerhetsarbeid og koster svært lite. Vi merker en god utvikling når det gjelder betydningen av en god sikkerhetskultur i Trondheim tinghus. Stadig flere er opptatt av det, flere snakker om det og gjennomfører på en flott måte de tiltak som vi har skrevet og snakket om internt på huset.

Statistikken for 2019 viser at sikkerhet og service hadde vakthold i sal i 74 saker, 61 i STRO og 13 i FROS. Vi brukte 121 dager i rettssalen for å forebygge uønskede hendelser og skape trygghet

for de involverte partene. Dette er en økning på 18 dager fra 2018. I tillegg ble det gjennomført flere saker hvor vi hadde visitasjonskontroll før sikkerhetsportal ble innført.

I 2019 gjennomførte vi en sikkerhetsdag i september som tok utgangspunkt i tinghusets tiltakskort. Det er blitt gjennomført en brannøvelse og øvelser for kriseledelsen i STRO.

Strategi og mål for 2020:

Sikkerhet- og service vil fortsette arbeidet med å utvikle en god sikkerhetskultur. Dette arbeidet vil aldri stoppe opp. Samtidig vil vi internt fortsette å gjennomføre øvelser og ha en god dialog med eksterne brukere som vi samarbeider med.

Anders Bang Danielsen
Sikkerhetsleder

*Service og sikkerhet ved sikkerhetsbetjentene Jan Erik Haugdal og Tina Kvam bød på lussekatter.
Foto: Turid Meidell*

Faguttrykk – ordliste

AKTØRPORTALEN Portal hvor domstoler og advokater digitalt utveksler dokumenter og saksinformasjon i sivile skjønns- og tvistesaker, med unntak av saker med anker over jordskifteavgjørelser (AJA). Salærbehandling for både tviste- og straffesaker inngår også.

ANKE Rettsmiddel mot en domstolsavgjørelse.

FAGDOMMERSAK Saker hvor lagmannsretten under ankeforhandlingen er satt med tre fagdommere. Som regel dreier det seg om anke over straffeutmålingen i saker om lovbrudd med strafferamme på inntil seks års fengsel.

FAGKYNDIG MEDDOMMER I mange saker vil retten ha behov for særlig kyndighet på spesielle fagområder. Retten kan da settes med fagkyndige meddommere. Dette er personer som har spesiell kompetanse innenfor de aktuelle fagområder, slik som psykologi, økonomi, bygningsvesen etc.

FØRSTELAGMANN Domstolleder for lagmannsretten.

JORDSKIFTE Samlebetegnelse for noen typer endringer i og fastsetting av eiendoms- og rettighetsforhold.

LAGDOMMER Embetsmann som er dommer i lagmannsretten.

LAGDØMME Området lagmannsretten får sine saker fra. Utgjøres av et visst antall tingretter og deres respektive rettskretser/domssogn.

LAGMANN Ved de store lagmannsrettene som er avdelingsdelt, er det en lagmann som er avdelingsleder.

LAGMANNSRETT Domstol som behandler sivile saker og straffesaker etter anke, og i noen få tilfeller som første instans.

LEKDOMMER/LEGDOMMER Ikke juridisk utdannet person som deltar som meddommer i pådømmelsen i en rettssak (se meddommer).

LUKKEDE DØRER Hovedregelen er at rettsmøter er offentlige. Når retten unntaksvis beslutter at publikum ikke får adgang til å følge rettsforhandlingene, sier man at retten går for lukkede dører. Lukking av dører er særlig aktuelt (domstoloven § 125) ved:

1. Fengslingsmøter hvor offentlighet vil skade etterforskningen
2. Saker som omhandler svært private forhold
3. Saker etter barneloven og ekteskapsloven og saker om administrative tvangsinngrep (barnevern, tvangsinnleggelse i psykiatri).

MEDDOMMER Ikke juridisk utdannet person (lekdommer) som deltar i behandlingen av en rettssak sammen med de juridiske dommerne. De deltar på lik linje. I særskilte tilfeller kan det oppnevnes såkalte fagkyndige meddommere, se dette.

MEDDOMSRETT Når lagmannsretten i straffesak settes med to juridiske dommere og fem meddommere. Når tingretten settes med en juridisk dommer og to meddommere.

OVERSKJØNN Overprøving av tingrettens skjønn. Lagmannsretten settes med en fagdommer og 2 (4) skjønnsmedlemmer

SKJØNN Grovt sagt fastsettelse av erstatning for inngrep, f.eks. avståelse av grunn til veg. Omfatter også odelstakster.

TINGRETT Domstol som med få unntak behandler alle saker, både sivile saker og straffesaker i første instans.